

Ob volitvah v Sloveniji

V Sloveniji bodo v nedeljo, 6. t. m., politične volitve. Slovenski volivci in volivke bodo prvič stopili k volilnim žaram v samostojni slovenski državi. Na prvih demokratičnih volitvah pred dvema letoma in pol je bila izvoljena skupščina (po tedanjih predpisih so jo sestavljali trije zbori), katere glavna naloga je bila odobritev nove ustave. Skupščina je to delo tudi opravila in s tem postavila temelje pravni državi.

V širšem političnem smislu so predsedstvo Republike, skupščina in vlada, kakršni so izšli iz volitev v aprilu leta 1990, opravili zares gigantsko delo. Uveljavili in utrdili so politično, večstrankarsko demokracijo, uspešno zaključili proces osamosvajanja, tako da je danes Slovenija samostojna in suverena ter od vsega sveta priznana država, ter začeli s procesom prehajanja od dosejanega kolektivističnega v tržno gospodarstvo.

Kdor je poblizje spremljal volilni boj, ki se pravkar zaključuje, in zlasti kdor je v tem boju neposredno prizadet, bo opravljeno delo morda omalovaževal in ga ne bo pravilno cenil. Toda Slovenci, ki živimo izven meja Slovenije, a v njeni neposredni bližini, moramo in celo moramo glavnim političnim dejavnikom v matični domovini čestitati, saj so dosegli uspehe, o katerih se nam tik po volitvah pred dvema letoma in pol ni niti sanjalo.

Res je, da se je v tem volilnem boju pokazala precejšnja zmeda, ki je verjetno predvsem posledica začetniške zagnanosti, tako da je marsikdo zbehan, vendar smo prepričani, da gre predvsem za krizo rasti, ki je običajen spremljevalec vsakega demokratičnega življenja v povojih.

Globoko smo prepričani, da bodo slovenski volivci in volivke pokazali v nedeljski preizkušnji zvrhano mero politične zrelosti in v državni zbor ter svet izvolili ljudi, ki bodo nadaljevali z že začetim delom, se pravi še dalje utrjevali politično demokracijo, ki je porok in jamstvo za vsestransko napredovanje tako posameznika kot celotne slovenske družbe in Republike Slovenije.

Slovenci v zamejstvu smo prepričani, da bo naša matica tudi v prihodnosti posvečala takšno skrb za naše probleme kot do zdaj, v skladu z načeli, tako jasno in natančno izoblikovanimi v ustavi Republike Slovenije. S takim prepričanjem tudi mirno čakamo na izid skorajšnjih volitev.

D.L.

Ta gonja je kakor bumerang

Novi deželni svetovalec Slovenske skupnosti in njen deželni tajnik Ivo Jevnikar je gotovo modro ravnal, ko je dal pobudo za okroglo mizo, ki naj posveti pozornost evropskim standardom (merilom) manjšinske zaščite. Kot smo v našem listu že kratko poročali, je okroglo mizo priredil Krožek za družbena vprašanja »Virgil Šček« v torek, 24. novembra v Trstu.

Tema razprave je bila pomembna in poučna v prvi vrsti za našo slovensko manjšino, ki se upravičeno čuti čedalje bolj ogroženo v svoji narodni biti ter celo v lastnem obstoju. Važna in aktualna pa je ta tema bila tudi zaradi vedno hujše gonje, ki se pod pretvezo »revizije« Osimske pogodbe vodi v bistvu proti naši manjšini oziroma proti priznanju in zaščiti njenih osnovnih pravic.

Prejšnji teden so najprej videmski in nato oba tržaška italijanska dnevnik objavili sestavke z naravnost izzivalnimi naslovi, katerih namen je bil očiten: mobilizirati javno mnenje proti naši manjšini in hkrati izvajati pritisk na osrednje in deželne oblasti, da ja ne bi pristale na kake »nadaljnje« koncesije v prid

slovenski manjšini. V tej gonji — kot sicer vedno doslej — sodeluje tudi Montanellijev dnevnik, ki se pri tem brez najmanjšega sramu poslužuje laži, podtikanja in izmišljotin ter puhlic. V tej družini nikakor ne manjkajo tržaški listarski župan in njegovi prijatelji, čemur se ne čudimo. Zelo pa se čudimo, da je svoj lonček pristavil goriški župan (KD), ki je smatral za potrebno nasloviti protestno brzojavko na slovenskega zunanjega ministra in

DRAGO LEGIŠA

s svojim protestom, ki ga je baje odobril tudi občinski odbor (sic!), seznanil rimsko vlado in predvsem sredstva množičnega obveščanja.

Župana in njuni prijatelji se zgražajo predvsem nad dvema zahtevama: nad pravico manjšine do rabe materinega jezika v javnosti in nad pravico do zajamčenega predstavnštva v izvoljenih telesih (v parlamentu, deželnem zboru in krajevnih upravah).

Na omenjeni okrogli mizi je bilo ugotovljeno, da v demokra-

tičnih zahodnih državah pravica do rabe manjšinskega jezika nikakor ni več sporna. Tako pravico predvidevajo mnoge mednarodne listine, sprejete tako v okviru Konference za varnost in sodelovanje v Evropi (KVSE) kot v Svetu Evrope in v sami Organizaciji Združenih narodov. Na mirovni konferenci v Haagu (za ureditev razmer na ozemlju bivše SFRJ) je bilo 18. oktobra lani določeno: »Pripadnikom narodnih ali etničnih manjšin, ki niso večina na področju, kjer živijo, bo priznana pravica do rabe lastnega jezika tako javno kot zasebno« (člen 2.3, točka 2).

Ne smemo v ostalem pozabiti, da je to vprašanje pri nas že natančno zakonsko urejeno. Londonski sporazum iz leta 1954, ki ga je osvojila Osimska pogodba iz leta 1975, vsebuje zelo jasno določilo glede rabe manjšinskega jezika in to določilo je sestav-

Iz vsebine:

Igor Škamperle o svojem knjižnem prvencu (str. 3)

Tomaž Simčič: Andrej Gosar, krščanstvo in socialno gibanje (str. 3)

Ambrož Kodolja: Mladi in glasbene vrednote (str. 5)

Človekoljubne pobude SSO iz Gorice (Dar) (str. 5)

V petek, 27. novembra, je bil v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu praznik. Na sporedu je bila premiera dela A.P. Čehova »Češnjev vrt« v režiji Borisa Kobala; glavno vlogo je imela Mira Sardoč, ki je s to igro proslavila okroglih 40 let svojega nastopanja na odskih deskah. Občinstvo ji je ob koncu z dolgim aplavzom izkazalo svojo naklonjenost. Na sliki: (foto D. Križmančič) Sardočevi sta po predstavi čestitala tudi ravnatelj SSG Košuta in predsednik Dolhar.

O predstavi piše Majda Artač Sturman na 6. strani.

ni del italijanskega pravnega reda! Oba župana in njuni prijatelji s svojimi zadnjimi izvajanja zato dejansko le begajo in strašijo neuko ljudstvo, ki mu »bilingvizem« prikazujejo kot nekakšen babbav. Zakaj in čemu tako ravnanje pa je na dlani!

Deželni svetovalec Jevnikar je povsem upravičeno zaskrbljen spričo dejstva, da po novi deželni volilni zakonodaji Ssk ne bo mogla več izvoliti lastnega predstavnika v deželni zbor. Med razpravo o tem za manjšino gotovo življenjskem problemu večina v deželnem svetu ni hotela slišati ničesar. Zanj ta problem kratkoročno ne obstaja.

Res pa je, da je to vprašanje predmet pozornosti pristojnih

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 6. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Menjava na vrhu«; 10.50 Boris Kobal in Sergej Verč v satiričnem kabaretu »Prežganka«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas: poglavja iz biografije; 15.00 Iz krajevne stvarnosti; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 7. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 8.45 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Okno na Arbat; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Svet za zaveso«; 14.30 Pogledi na slovenski filmvideo; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 8. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder. Bruna Pertot: »Zlata lilija«; 10.20 Orkestralna glasba; 10.30 Poklon Mariju Kogojcu; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.20 Praznični utrinek. Tanja Rebula: »Jetrniki«; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Bajke in povesti o Slovencih«.

■ SREDA, 9. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Pesnice in pisateljice v anglosaški književnosti; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »1492 ali kaj je kdo odkril«.

■ ČETRTEK, 10. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 V deželi čarobne palice; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 11. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Razglednice iz Španije; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Halo, dober dan! Tu 362875; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Halo, dober dan!; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Ena resna — ena smešna«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 12. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Avditoriju v Portorožu; 11.35 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Ta rozajanski glas; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas.

Prejeli smo:

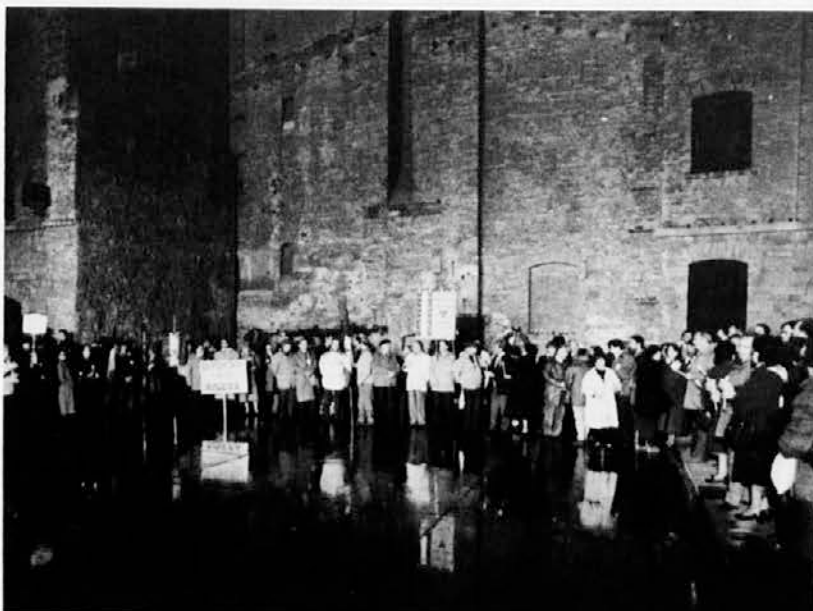
Svetovni slovenski kongres pred dolgoročnimi nalogami

Na svojem zadnjem srečanju v Gorici je deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa v prvi vrsti ugotovil, da se dogodki po Evropi in zadnje čase tudi pri nas odvijajo izredno hitro. Vojna na ozemlju bivše Jugoslavije, ki se utegne celo razširiti; izbruh nasilja v deželah zapadne Evrope; ogrožanje načel osimskega sporazuma, ki postavlja slovensko manjšino v Italiji pred dodatne in prav gotovo nelahke naloge; in ne nazadnje bližnje volitve v Republiki Sloveniji, ki bodo še dodatno preobrazile in dopolnile politično podobo matične domovine — že vsaj ti prerezi prepričljivo ponazarjajo dinamiko časa, ki ji je še kako potrjen tudi slovenski narod: v matični domovini, v zamejstvu in izseljeništvu. Svetovni slovenski kongres je na srečo z mednarodnim priznanjem Republike Slovenije izpolnil nekaj temeljnih točk programa. Odpirajo se takozvane dolgoročne pobude, ki pa zahtevajo globlje analize in katerih cilj je seveda povezovanje oziroma občutek povezanosti prav vseh različnosti slovenskega naroda, od geografskih do dobesedno političnih. Dolgoročne naloge Svetovnega slovenskega kongresa so v bistvu moralnega značaja in jih je nujno sproti ugotavljati iz številnih novih situacij v spremembah časa. Dokopati se je treba do jasnih stališč, ki na plemenit način bogatijo slovenstvo, istočasno pa niso obremenjeni z nikakršnim pokroviteljstvom. V tem smislu deželni odbor ob napetostih ob meji ugotavlja dejstvo, da se velja pripraviti na dolgotrajnejše stanje te vrste. Italija pravzaprav nekaterih svojih vprašanj konca druge svetovne vojne še ni rešila, ali vsaj tega niso storile vse politične sile. Očitno je tudi dejstvo, da te sile mladih držav, kot sta Slovenija in Hrvaška, ne jemljejo dovolj resno in spoštljivo, gotovo ne toliko kot

bivše Jugoslavije. Na dlani je, da možnost tega dejstva postavlja slovensko manjšino v težak položaj, ki pa seveda lahko pomaga k večjemu občutku narodnostne solidarnosti in temu primerne politične navoranosti. Verjeti je mogoče v močnejše vzpostavljanje tako organizirane manjšine, ki si bo v času spreminjanja sveta zagotovila še boljše in ustrežnejše pogoje za lasten razvoj in sožitje z drugimi narodi.

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa bo koncem januarja pripravil posvet oziroma srečanje, ki naj bi zajelo tukajšnje članstvo kakor tudi predstavnike iz Republike Slovenije oziroma bližnjih regij onstran meje, da bi skupaj poiskali znamenja prihodnjega razvoja bodisi v Evropi, bodisi pri nas, bodisi v odnosu na stanje slovenskega naroda kakor tudi v odnosu na samo organizacijo in njene naloge. Dosti podatkov govori o možnosti precej spremenjene organizacije in novega področja globljih in tehtnejših ciljev. Seveda pa je še ob tem ogromno pomembnega operativnega dela, kjer velja omeniti predvsem zakon o državljanstvu, ki še ni zadovoljivo izboljšán, ter zakon o posebnem statusu Slovencev brez državljanstva, ki se še posebno tiče zamejstva. Stiki z ministrom za Slovence po svetu Jankom Prunkom ter generalnim konzulom Jožetom Šušmeljem so v tem smislu izrazito obetavni, prav tako tudi želja po vzpostavitvi stika s Slovenci v Milanu in Rimu. Za obisk v Milanu je svojo pomoč zagotovil tudi škofov vikar Oskar Simčič. Ne nazadnje se bo deželni odbor priključil humanitarni pobudi Konference Svetovnega slovenskega kongresa za Slovenijo, ki je skupaj z odgovarjajočimi ministrstvi prispevala k odhodu Slovencev iz razrušenega Sarajeva.

Deželni odbor SSK

Da bi ljudi opozorili na to, kako tragične posledice so v zgodovini imeli pojavi razizma, šovinizma in antisemitizma so po tretji televizijski mreži TG3 prejšnji teden nekaj dni oddajali večerna poročila v živo iz tržaške Rižarne. Sledila je oddaja o zgodovini in grozotah, ki so se dogajale v tem edinem uničevalnem taborišču na italijanskih tleh ter intervjuji z nekaterimi preživeli deportiranci.

Na nevarnost rasizma so v soboto, 28. novembra, opozorili tudi mladi levičarji in Židje, ki so privedli baklado. (foto D. Križmančič)

NOVICE

Prejšnji teden je bil v Trstu zanimiv posvet o odnosih med Rimom in Beogradom v času hladne vojne, od 1948 do 56, ki ga je privedil tržaški inštitut Gramsci v sodelovanju z istoimensko ustanovo iz Rima. Govor je bil o odnosih med Italijo in Jugoslavijo v širšem mednarodnem okviru, stališčih in vlogi italijanskih komunistov v razvoju odnosov med obema državama ter prikazu, kako so o teh dogodkih poročali časopisi. Posvet je bil vsestransko zanimiv, tudi tokrat pa se je izkazalo, da so pogledi na določene epizode in naše polpretekle zgodovine in tudi na pomembne osebnosti še vedno precej sporni.

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 7. decembra, srečanje s pisateljem in publicistom prof. Andrejem Capudrom ob izidu njegove najnovejše knjige MOZAIK SVOBODE. Srečanje bo v Peterlinovi dvorani Slovenske prosvete. Začetek ob 20.30.

Tržaški časopisi so pred nekaj dnevi poročali o navalu madžarskih kupcev na trgovine v našem mestu. Konec tedna je namreč pripelo več kot 80 madžarskih avtobusov. Seveda so bili ti vzhodnoevropski gostje dobrodošli za tržaške trgovce, ki jih pesti huda kriza, vendar pa bistvenega izboljšanja stanja v tem trenutku ne moremo pričakovati. Kupna moč Madžarov je izredno nizka, saj njihova država preživlja v gospodarskem smislu zelo hude trenutke.

Ta gonja je kakor bumerang

mednarodnih forumov, pa naj se tržaški župan še tako brije norce iz naše zahteve in sploh iz naše skrbi. Tako je bilo na Konferenci za varnost in sodelovanje v Evropi poudarjeno: »Pri razdelitvi državnega ozemlja na politične, upravne in volilne enote bodo države članice posvečale pozornost narodnim manjšinam« (Ženeva, 1991, II-2). Na okrogli mizi je bila v tej zvezi tudi omenjena ustava Republike Slovenije, ki določa, da imata italijanska in madžarska manjšina z jamčeno predstavništvo v slovenskem parlamentu in v vseh izvoljenih telesih na dvojezičnem področju.

Zakrknjeno vztrajanje na protimanjšinskih stališčih utegne prej ali slej delovati kot bumerang. Kdo bo tega imel škodo, pa je jasno.

Pogovor z Igorjem Škamperletom pred predstavitvijo njegove prve knjige »Ko človek piše, se z bralcem pogovarja«

S knjigo »Sneg na zlati veji« je Igor Škamperle polnopravno vstopil v krog mladih pisateljev. Njegov knjižni prvenec bo v kratkem predstavljen v Trstu. Škamperle je doma od Sv. Ivana, a že več let živi v Ljubljani, kjer je tudi diplomiral na filozofski fakulteti. S pisanjem se je začel ukvarjati pred nekaj leti, vendar se je sprva posvetil predvsem esejistiki in kritiki, ne pa pripovedništvu. Kot podatek o njem naj povemo še to, da je bil Igor Škamperle pred leti zelo znan alpinist: plezal je predvsem v Himalaji in gorah južne Amerike. O svoji prvi knjigi in občutkih o njenem nastanku nam je nekaj besed povedal sam »pravkar rojeni« pisatelj.

Vaša prva leposlovna knjiga je tik pred predstavitvijo. Kateri literarni vrsti pripada to delo in kdaj ste ga začeli pisati?

Knjigo sem začel pisati pred več kot tremi leti. Gre za navadno pripovedno vrsto, rekel bi skoraj nekakšen roman, ali še bolje — roman odraščanja, čeprav to ni literatura v pravem pomenu besede. Pripoved ne raste iz fiktivnega, izmišljenega sveta, ampak je vsaj pretežno del snovi povzet iz realnega sveta in resničnih dogodkov. Je pa res, da sem te dogodke izbral po nekem posebnem ključu, jih skušal literarno obdelati in razvrstiti tako, da naj bi kot celota bralcu posredovali nekaj

zna. Prvič sem se srečal tudi s tisto neverjetno, grozljivo prostostjo, ki plane vate, ko se usedeš in rečeš, zdaj bom pa nekaj napisal. Pred sabo imaš dobesedno vse možnosti; tedaj se začne muka, kaj, kako izbrati. To izčrpuje, toda potem, ko čutiš, da je kakšen stavek dobro napisan, da je trden kot kamen, ti to vrača vse.

Ta leta ste večinoma pisali eseje in kritike. Katera vprašanja ste najpogosteje obravnavali?

Ja, res je. Obravnaval sem predvsem tiste teme, s katerimi sem se srečaval pri študiju in so me osebno pritegovale. Tega je bilo veliko, od družboslovnih vprašanj, pojava umetnosti, do filozofije in zgodovine. Zelo me je in me še vedno privlačuje srednji vek, pa ne vem točno zakaj. Moderna doba je nekam profana, dolgočasna. V njej je sicer marsikaj resnega in globokega, ni pa tiste prisrčnosti, ni tistega religioznega in metafizičnega navdiha, s katerim je prežet ves srednji vek.

Kdaj ste se odločili, da se boste začeli ukvarjati s čisto literaturo in kakšni so vaši načrti?

Za čisto literaturo se pravzaprav nisem odločil. Ko človek piše, se z bralcem pogovarja. To je tih, anonimen pogovor, a zelo intimen. Pišeš seveda iz svojega osebnega prostora, vendar ob tem intuitivno čutiš, da so ti prostori intimno blizu še nekemu drugemu, nekemu, ki ga ne poznaš. Ko sem pisal ta roman me je to ves čas spremljalo: veš, da je na pot, na katero si odhajal sam, odšlo še veliko drugih, da se jim ob podobnih srečanjih, imenih, doživetjih zgane srce in sanjajo iste sanje; da, čeprav se včasih ne zdi, v resnici vsi hrepenijo po istih stvareh: lepoti, ljubezni, sreči. Ta občutek me je spremljal, tako da si rečeš, morda pa se bo tu in tam našel kdo, ki bo vzel knjigo in z veseljem prebral kakšen odstavek.

Sedaj že več let živite in delate v Ljubljani. Kako spremljate dogajanja v rodnem Trstu?

Preprosto, berem Primorski dnevnik! Je pač edini tak časopis.

Intervju s prof. Tomažem Simčičem

»Andrej Gosar, krščanstvo in socialno gibanje«

V Ljubljani je pred nedavnim izšla knjiga prof. Tomaža Simčiča z naslovom »Andrej Gosar, krščanstvo in socialno gibanje«. Delo, ki je izšlo v sozaložbi tržaške revije Mladika in dnevnika Slovenec, so v Trstu predstavili v ponedeljek, 30. novembra, v Društvu slovenskih izobražencev, v Ljubljani pa teden dni prej.

Prof. Simčič je pred tem že pisal o pomembnih slovenskih krščanskih mislecih v tem našem prostoru, predvsem o Jakobu Ukmarju. Avtorja smo zaprosili za pogovor o njegovem najnovejšem delu.

Bi za uvod lahko našim bralcem predstavili lik Andreja Gosarja, saj ga mnogi morda poznajo samo po imenu ali pa celo ne?

Andrej Gosar (1887-1970) je bil politik, sociolog in ekonomist. Rodil se je v Logatcu, živel in deloval pa je v Ljubljani. Udeleževan se je predvsem v času med obema vojnama kot politik in socialni delavec, in sicer v SLS (tudi kot minister v osrednji vladi) ter v okviru tedanjega katoliškega gibanja. Začel je kot utemeljitelj krščanskega socializma, od katerega se je pa odvrnil, ko je le-ta zašel v sodelovanje z marksizmom. Zavzemal se je za strpnost do »oporečnikov« v lastnem »taboru«, toda sam je bil zvest nauku cerkvenega učiteljstva. Kot znanstvenik se je zavzemal za model socialne države s tržnim gospodarstvom.

Zakaj ste se odločili za to osebnost in kaj vas je pri tem mislecu najbolj pritegnilo?

Pred letimi leti me je za to monografijo zaprosil Lojze Peterle, ki je bil tedaj urednik »Tretjega dne« in je pripravljaval serijo knjižic o pozabljenih osebnostih naše polpretekke dobe. Stvari so se potem v Sloveniji obrnile drugače, toda obljuba dela dolg in — knjiga je sedaj tu. Na drugi del vprašanja pa takole: morda me je še najbolj prepričala zavest — tedaj precej redka — da je raziskovanje družbenih pojavov in odgovorov na vsakokratna vprašanja nekaj dinamičnega in podvrženega razvoju. Nespremenljive so le velike resnice in vrednote, vse ostalo je spremenljivo. Zato mora družboslovec paziti, da svojih spoznanj ne absolutizira.

Katerim vidikom Gosarjeve krščanske in socialne misli ste posvetili največ pozornosti?

V drugem poglavju sem skušal kolikor mogoče strnjeno prikazati Gosarjev »sistem krščansko socialnega aktivizma«. Ker je Gosarjev opus zelo obsežen, sem se omejeval predvsem na to, kar se mi je zdelo trajnejšega v luči današnjega razvoja, opustil pa sem to, kar je v njegovem delu časovno označenega. Poudarek je torej na razumevanju socialnega nauka Cerkev, na krščanskem pojmovanju občestvenosti in obče blaginje, na odnosu med trgov in socialno politiko, na kritiki individualizma in kolektivismu.

Nameravate s svojim raziskovalnim delom nadaljevati? Katero osebnost bi želeli obravnavati v prihodnje?

Po štirih desetletjih enostranskega zgodovinskega opisja so danes šele dane možnosti za nepristransko osvetlitev preteklosti. V tej smeri so bili storjeni šele prvi koraki. Še veliko zaslužnih osebnosti (tudi na Primorskem) čaka na primerno obdelavo. Bolj kot k monografskim obdelavam — le-te izpadejo kot nekakšne apologije — se sedaj nagibam k celovitejšemu (»polifonskemu«) opisovanju.

Vprašanja je postavila
Helena Jovanovič

Velik praznik za otroke

V veliko veselje otrok bo v noči med soboto in nedeljo zvečer prišel sv. Miklavž s polno vrečo daril. S tem se začneja magični čas decembrskih praznikov... (foto M. Magajna)

več. Kaj je ta več, je težko reči, vsekakor nekaj, kar je več od samega dogodka in s čimer se lahko identificira vsak bralec, ali pa vsaj tisti, ki so mu prostori, o katerih pišem (mladostno odraščanje, srečanje z gorami, ljubeznijo...) nekako blizu.

Kakšni občutki spremljajo rojstvo prve knjige?

Kakšni so občutki? Ne vem, kaj bi rekel. Preprosto sem vesel. Ko vidiš, da je neko delo, ki te je spremljalo več let, končano, si resnično zadovoljen. Ves čas me je bilo tudi po malem strah, spremljajo te dvomi, ali bo v redu, ali je sploh vsa zadeva kolikor toliko spodobna. Pri besedah, stavkih, pri pisavi nasploh so to skrajno občutljive stvari in kdor se s tem ukvarja, te dvome zelo dobro po-

Predstava bo v nedeljo, 6. t.m., v Marijinem domu pri Sv. Ivanu

»Miklavž prihaja«

Tako se glasi naslov mladinske spevoigre, delo dr. Jerka Gržinčiča, s katero bo Marijin dom pri Sv. Ivanu v Trstu pričel svojo letošnjo sezono. V teku so še zadnje priprave na izvedbo, ki bo v nedeljo, 6. decembra, ob 11. in 17. uri; ponovili jo bodo torej dvakrat v istem dnevu. Spevoigra je napisana v treh dejanjih: najprej se bo občinstvo seznanilo z dogajanjem v nebeških dvorih, kjer angeli ter »nebeška mojstra« Gerard in Krišpin pripravljajo darove za otroke; v drugem dejanju se bomo preselili v moderni pekel, kjer se tudi Lucifer in njegovi hudiči pripravljajo na Miklavžev obisk otrok — seveda s čisto drugačnimi nameni; v tretjem dejanju pa bo končno nastopil glavni »junak« — sv. Miklavž.

Izvirno besedilo je prof. Zora Tavčar nekoliko spremenila in ga prilagodila krajevni svetoivanski stvarnosti. Nastopili bodo solisti, otroški zbor »Kresnice« pod vodstvom s. Karmen Koren in orkester; dirigent bo Aljoša Tavčar. Delo sta zrežirala Adrijan Rustja in njegova asistentka Hedvika Kandut.

V nedeljo bo torej v Marijinem domu pri Sv. Ivanu nadvse živahno. Vabilo k udeležbi velja seveda predvsem za otroke, pa tudi odrasli se ne bodo slabo počutili.

Ivan Žerjal

O njegovi knjigi »Skrivnost države« je govoril prof. Pirjevec

Minister Rupel v Trstu

Slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel je v četrtek, 26. novembra, privabil v Gregorčičevo dvorano številne poslušalce. Napovedana je namreč bila predstavitev njegove knjige »Skrivnost države«. O delu je spregovoril prof. Jože Pirjevec, ki je knjigo ocenil kot kvalitetno in zanimivo, večji del večera pa je bil posvečen razgovoru med ministrom in občinstvom. Prisotne je predvsem zanimalo, kar se v bližnji Sloveniji dogaja v tem trenutku in kakšni so izgledi za bodočnost. Ena od osrednjih tem so bile seveda polemike okrog osimskih sporazumov. Minister Rupel je bil v zvezi s tem vprašanjem zelo jase. Dejal je, da se je mogoče z Italijo dogovarjati samo o tistih vprašanjih, ki so v sporazumu še odprta, drugače pa je Slovenija polnopravna dedinja Jugoslavije pri mednarodnih dogovorih. Tako je izjavil tudi italijanski zunanji minister Colombo, je še rekel Rupel in poudaril, da se zanaša na njegovo besedo. Izrazil pa je obžalovanje, da se je predvsem v Trstu vzdušje zaradi tega problema tako zaostri.

Posebno vprašanje je zadevalo vojno v Sloveniji in zasluge za osamosvojitve države. Minister Rupel je poudaril, da so bili v tistem trenutku — čeprav nekateri bolj, drugi pa manj vidno — za Slovenijo in da so bili vsi enotni pri temeljnih strateških vprašanjih. »Ni prav, da si danes delimo lovorike in dajemo krivdo. Vsakomur moramo biti hvaležni za to, kar je v

tistih dneh storil,« je dejal slovenski zunanji minister.

Zanimivo vprašanje je zadevalo tudi odnos med kulturo in politiko. Dimitrij Rupel je menil, da je na prvih demokratičnih volitvah dejansko zmagala kultura, ki je nato nujno postala politična. Zaradi te spremembe pa je slovenska kultura ostala opustošena; sedaj se dejansko na tem področju bolj malo dogaja. Izgubila je prodornost, udarnost, ki jo je imela v prejšnjem času. Zakaj je do tega prišlo, pa je popolnoma razumljivo. Kot je ugotovil V. Havel, so politiki bivših komunističnih držav prišli iz zapora, iz emigracije ali iz kulture. Minister Rupel je še dejal, da je kultura zelo pomemben dejavnik, da je mogoče z njo lepo zastopati neko državo, vendar pa je trenutno bistvo slovenske zunanje politike gospodarska promocija. Očitki, da »razprodajamo« Slovenijo tujcem, so neutemeljeni, je še na izrecno vprašanje odgovoril slovenski zunanji minister, saj obstajajo tudi ustavna določila, ki to preprečujejo. Slovenska vlada tudi pripravlja strategijo o tujih vlogah.

Nekaj besed je bilo posvečenih tudi bližnjim volitvam v Sloveniji, manjšinskem vprašanju (»ne vidim nevarnosti za trgovanje z nacionalnimi ali manjšinskimi interesi,« je poudaril Rupel), problemu beguncev ter o možnostih, da bi pripadniki manjšine dobili tudi slovensko državljanstvo.

Tretji abonmajski koncert GM

V tržaškem gledališču Miela je bil v četrtek, 26. novembra, tretji abonmajski koncert Glasbene matice. Nastopili sta sopranistka Stelia Doz in pianistka Neva Merlak. Ker je celotna letošnja sezona posvečena skladatelju Mariju Kogoju ob 100-letnici njegovega rojstva, so poslušalci lahko na tem koncertu spoznali še nekaj del iz njegovega glasbenega opusa. Na sporedu so bila še dela I. Grbca, ki je bil Kogoju prijatelj in ideal, P. Merkuja ter skladbi Kogojevih dunajskih vzornikov Schönberga in Berga. Koncert je bil za vse poslušalce lepo glasbeno doživetje.

Na sliki: sopranistka Doz in pianistka Merlak med nastopom v gledališču Miela (foto S. Ferrari)

Najnovejši »Galeb«

Otroke je pred nekaj tedni razveselila najnovejša številka mesečnika »Galeb« z lepimi, živobarvnimi ilustracijami in prijetno vsebino. Tudi tokrat je v njem veliko pravljic, mnogo tudi originalnih izpod peresa domačih avtorjev. Med temi so Joško Lukeš, Majda Koren, Miroslav Košuta, Berta Golob, Marko Kravos in še kdo. Najnovejša, novembrska številka te otroške revije je vsestransko zanimiva, saj bodo otroci lahko v njej prebrali marsikaj, npr. o zgodovini beluša (po domače šparglja), rešili nagradno križanko, odgovorili na uganke ali pa prebrali zgodbe, ki so jih napisali njihovi sovrstniki iz osnovne šole »J. Ribičič« od sv. Jakoba ter iz šole v Otlici pri Ajdovščini. Treba je reči, da so se otroci tokrat zelo potrudili in pripravili nekaj ljubkih strani, svoje zapise pa so nekateri opremili tudi z risbicami, ki jih Galeb objavlja v barvah.

Uredniški odbor revije »Galeb« — glavna urednica je Majda Železnik, odgovorni pa Dušan Udovič — sedaj že zbira gradivo za decembrsko številko, ki bo, kot obeatajo, še posebno bogata.

Ssk o novi protislovenski kampanji

Z vedno novimi protislovenskimi kampanjami skušajo nekatere sile v Trstu, a tudi v širšem italijanskem prostoru, preprečiti priznanje temeljnih narodnostnih pravic slovenski manjšini, pa naj gre za dolgo pričakovani celoviti zaščitni zakon, ali pa za krepitev mednarodnih jamstev za ohranitev in nemoteni razvoj narodnostne skupnosti. Tako ocenjuje Slovenska skupnost najnovejšo gonjo v zvezi z načrtovanim dvostranskim slovensko-italijanskim sporazumom o manjšinah. O tem vprašanju, a tudi o drugih aktualnih vprašanjih, ki zadevajo Slovence v Italiji, se je v ponedeljek, 30. novembra, razgovarjala delegacija Ssk, v kateri so bili deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni predsednik Marjan Terpin, tržaški pokrajinski tajnik Martin Breclj in član vodstva Antek Terčon, z zastopstvom Socialno demokratske prenovne Slovenije v Ljubljani. SDP so zastopali predsednik Ciril Ribičič, podpredsednik Peter Bekeš in pa Vojko Venišnik.

Predstavniki Ssk so v razgovoru poudarili, da želijo s sedanjim nizom dvostranskih srečanj s strankami, ki so zastopane v slovenskem parlamentu, izpričati željo po dobrih stikih z vsemi živimi silami v Sloveniji in opozarjati na naša odprta vprašanja. V novem slovenskem parlamentu pa bi bil potreben kontaktni odbor z zastopniki slovenskih manjšin za sprotno in neposredno obravnavo skupnih vprašanj. V zamejstvu poleg tega pričakujemo odobritev določil, ki naj uresničijo slovensko ustavno načelo o posebnih pravicah Slovencev brez slovenskega državljanstva.

Predsednik SDP Ribičič je podčrtal dosledno zavzemanje svoje stranke za priznanje pravic Slovencev v vseh treh pokrajinah, in to v skladu z najvišjimi evropskimi normami in konkretnimi izkušnjami zaščite manjšin. Soglašal je tudi s stališčem o potrebi tesnejšega sodelovanja slovenske narodnostne skupnosti iz zamejstva v ustreznih telesih novega parlamenta.

Pismo uredništvu

Potujoča občinska knjižnica v Sovodnjah

Sovodnjska občinska knjižnica je bila odprta leta 1970 in je imela sedež v starem šolskem poslopju, kjer je danes občinska telovadnica. V 80. letih so knjižnico premestili v pritične prostore županstva v pričakovanju, da bo dograjen novi večnamenski center, ki ga je občinska uprava sprva nameravala zgraditi v neposredni bližini posojilnice. V tem centru naj bi knjižnica dobila svoj sedež. Občinska uprava je izdelala okvirni načrt za omenjeni center, v proračun za leto 1980 pa je vključila postavko, da bo državo zaprosila za 301 milijon lir posojila v ta namen. Svet je proračun odobril; proti je glasovala Ssk.

Ne bomo ugibali o razlogih, zaradi katerih je občinska uprava nenadoma izbrala drugo lokacijo za večnamenski center in se odločila, da objekt zgradi v ulici Brenner. V tej ulici je leta 1983 občina tudi odkupila staro stavbo, v naslednjih letih pa je pripravila dokumentacijo, izvršilne načrte in si zagotovila potrebna finančna sredstva. Maja leta 1988 je dežela odobrila prispevek v višini 65.250.000 lir za gradnjo tistega dela centra, ki je bil namenjen knjižnici.

Na dražbi za zakup del za gradnjo celotnega objekta, ki je bila leta 1990, je bila najboljša ponudba za 19 odstotkov višja od izklicne cene. Od tedaj pa je gradnja večnamenskega centra v Sovodnjah ostala na mrtvi točki. Vse se je nato razblinilo v nič, s tem pa je tudi občinska knjižnica izgubila vsako upanje, da bo dobila svoj sedež.

Dne 27. oktobra letos je občinski svet v Sovodnjah razpravljaval o tem vprašanju in o omenjenem deželnem prispevku za knjižnico. Odbor je priredil pravi besedni cirkus; na vse mogoče načine je iskal krivce za neuspeh. Za to naj bi bili, po njihovih besedah, krivi zamrznitev posojil, neprimerna lokacija itd., za izgubo deželnega prispevka v višini 65 milijonov lir pa župnik, ki ni dovolil, da bi knjižnico **začasno** (10 let) prenesli v župnišče. Deželi bo torej treba vrniti denar. Tudi posebna komisija za delovanje knjižnice je bila za namestitev knjig v župnišče, ni pa se strinjala, da bi jih prenesli v šolo v Rupih.

Posege odbornikov so negativno ocenili svetovalci Slovenske skupnosti. Uprava naj premesti ambulantno iz prostorov, v katerih ima sedaj sedež tudi knjižnica, in naj dokončno uredi prostore. Uprava naj končno prevzame odgovornost in neha iskati krivce, kjer jih ni, poleg tega pa naj se odpove prostoru v župnišču.

Celoten občinski svet, z izjemo svetovalcev Slovenske skupnosti, je tako nasedel poskusu odbora, da bi do zadnjega zakril polomijo. Predlog občinskega odbora za uporabo prispevka v višini 65 milijonov lir je namreč bil naslednji: dobiti bi bilo treba načrtovalca, ki bi pripravil načrt za sedež knjižnice v župnišču, uprava pa bi mu honorar izplačala samo v slučaju, da bi dežela podaljšala rok (zapadel je konec novembra letos).

Zanimivo bi bilo vedeti, če je mogoče dobiti še kje podoben primer, da se lahko miselno zanemari trud in prizadevanja, ki so sad dvajsetletnega dela.

Remo Devetak

Človekoljubne pobude SSO iz Gorice

Marija Ferletič, predsednica SSO

Svet slovenskih organizacij iz Gorice že dalj časa sodeluje pri raznih človekoljubnih akcijah za begunce iz bivše Jugoslavije. Posamezne ustanove in organizacije z Goriškega so v ta namen v začetku poletja ustanovile goriški solidarnostni odbor, ki je poleg nabirk samih poskrbel za vrsto prireditev. Odbor želi nuditi pomoč predvsem pribežnikom na goriškem območju, to je v Desklah in Tolminu ter v Ajdovščini in Postojni. Prišlo je do raznih nabirk na šolskem področju, pri človekoljubni pomoči pa so se med drugim izkazali skavtje, sindikalne organizacije, Karitas, Rdeči križ in še mnogo drugih ustanov.

Svet slovenskih organizacij, ki mu predseduje Marija Ferletič, je v sodelovanju z omenjenim odborom in z goriško agencijo Mondadori priredil v Katoliški knjigarni v Gorici dve razstavi. Najprej so bila na vrsti dela slikarja Renza Moreua iz Ronk, ki je z golobico »Miru in svobode« med drugim dobitnik prve nagrade na mednarodnem tekmovanju »Angel do brote«.

Do 30. decembra pa je, vedno v Katoliški knjigarni, odprta mednarodna razstava sodobne likovne umetnosti z nazivom »Umetnost v duhu solidarnosti«. Avtorji so poklonili svoje slike in izkupiček bo v celoti namenjen hrvaškemu pribežnikom. Na razstavi sodeluje tudi goriška agencija Mondadori, ki bo v človekoljubne namene dala del izkupička za prodana dela. Svoje slike razstavljajo in prodajajo Leone Gaijer, Andrej Kosič, Renzo Moreua, Oriana Pini, Lorenzo Furlani,

Francesco Prestento, Giorgio Salateo, Marino Mecchia, Fanči Gostiša in Erzeheti Lakatos Masa. Omenjeni umetniki nameravajo sestaviti tudi odbor, ki bi priredil razstave v Katoliški knjigarni.

Svet slovenskih organizacij v sodelovanju s solidarnostnim odborom prireja konec tedna tri koncerte Komornega orkestra iz Žiline, ki ga sestavljajo glasbeniki iz Prage in Bratislave. Solist bo mladi že svetovno znani pianist Paolo Restani, dirigent pa Walter Attanasi. Prvi koncert bo v občinskem gledališču v Tržiču v četrtek, 3. decembra, naslednji nastop bo dan kasneje, v petek, 4. decembra, v gledališču Verdi v Gorici, turnejo pa bo zaključil nastop v gledališču Ristori v Čedadu, ki bo v soboto, 5. decembra. Vsi koncerti bodo ob 20.30.

(Dar)

* * *

Jesenska številka »Števerjanskega vestnika«

Slovensko kulturo prosvetno društvo »F. B. Sedej« iz Števerjana izdaja nekajkrat letno lastno glasilo. Prav pred nedavnim smo v našem uredništvu prejeli zadnjo, jesensko številko glasila, ki vsebuje nekaj pomembnih podatkov iz vaše kronike ter člankov o tem, kar se je v zadnjih mesecih pomembnega zgodilo v Števerjanu.

Nekaj zapisov je posvečenih delovanju društva, ki je imelo 10. oktobra svoj redni občni zbor. Na njem, piše, je bilo na žalost predvsem opaziti pomanjkanje mladih. Omenimo naj še prispevke o trgatvi — eni najpomembnejših dejavnosti v tem briškem gričevnatem svetu — o obisku slovenskega obrambnega ministra Janeza Janše v Števerjanu, o začetku športne sezone društva »Olympia«, ki ima svoje sedež v Gorici, in o dejavnosti društvenega pevskega zbora na začetku letošnje sezone. Iz članka o procesu proti župniku iz Števerjana Antonu Lazarju pa izvemo nekaj podrobnosti s te sodne obravnave. Kot znano, je župnika ovadila Isabella Formentini, ker naj bi nočno zvočenje motilo goste v njenem hotelu Golf. Antona Lazarja zagovarja odvetnik Battello, ki je že vložil priziv.

Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice

vabi na

MALO CECILIJANKO

revijo otroških in mladinskih zborov. Prireditev bo v goriškem Katoliškem domu v torek, 8. decembra, ob 16. uri.

Mladina in glasbene vrednote (1)

Ne samo glasbeni pedagogi, ampak pedagogi nasploh si v zadnjem času pogosto zastavljajo vprašanje: »Kakšna vrednota je za naš čas glasba in kaj glasba pomeni našemu času?« Zmaterializirano sodobne zabavne glasbe ostaja v najrazličnejšem uživanju, ki se velikokrat prevesi v pravi hedonizem. Glasba, neglede na vrsto, deluje na poslušalčevo podzavest. To velja tudi za sodobno elektronsko glasbo — rok, pop... Vse te vrste pa v poslušalcu podzavestno ustvarjajo posebno razpoloženje.

AMBROŽ KODELJA

Po zaslugi sodobne tehnike je glasba v zadnjem stoletju postala eden najmočnejših medijev. Medijski vpliv pa je za kakovost glasbe same usoden, posebej še pri glasbenem dojemanju. Tehnika omogoča in pospešuje glasbeno doživetje in poslušalec se tako znajde v pasivnem položaju. To pa je za večino poslušalcev (glasbenih odjemalcev) zelo priročna, zlasti še, ker velika večina mladih poslušalcev nima ustrezne glasbene izobrazbe.

Za razliko od drugih umetniških zvrsti glasbo sprejemamo in dojemamo slušno. Kolikokrat jo poslušamo in kako nas zajame! To slušno doživetje vpliva na naše razpoloženje, kar nas privede k naslednji ugotovitvi: velik del sodobne zabavne glasbe je sam na sebi agresiven, kar na poslušalca vpliva negativno. Druga velika nevarnost pa je pasivno poslušanje glasbe. V to pademo, ko nam glasba postane neka oblika zvočne kulise ali glasbena fasada. Ti dve ugotovitvi sta važni za vsakega pedagoga, ne samo glasbenega. Sedanji mladi rod to dvoje ne samo doživlja, ampak ob sodobni zabavni glasbi tudi živi in tako gre resnična glasbena umetnost mimo njega. (Naj nas ne zavedejo številčni obiski mladih na koncertih kvalitetne glasbe ali pa glasbeni tečaji... Tudi pri večini teh poslušalcev opazimo, da se prebogosto znajdejo v glasbeni plaži, saj jim je zabavna glasba kamuflaža za beg pred resničnostjo.)

Upravičeno se lahko sprašujemo, kje so vzroki, da se velika večina sedanje mlade generacije zadovolji z nizko ravni glasbe ali celo z nezahtevno glasbo? Če razmišljamo dalje, se nam odpre nova ugotovitev, da velika večina mlajše generacije kvalitetne glasbe ne pozna in je niti ne skuša razumeti. Mogoče je tu odgovor, zakaj so popevke vseh vrst tako priljubljene ali zakaj so bile tako zelo obiskane kvazioperetne verske glasbene prireditve, ki smo jim občasno priče tudi v Sloveniji. Vse to kaže na neki »glasbeni kulturni šok«, ki je vse pogostejši, ne samo zaradi glasbenega neznanja in nepoznanja glasbe, pač pa tudi zaradi zvočnih kulis, ki so se vsidrale v podzavest nas vseh, ko poslušamo sodobno zabavno glasbo in imamo vse premalo kulturne razgledanosti kot tudi izobrazbe, da bi izšli iz tega začaranega kroga.

Nova premiera SSG

Dinamična in ubrana vizija drame »Češnjev vrt«

Drama *Češnjev vrt* ruskega dramatika **Antona Pavloviča Čehova**, klasik gledališkega repertoarja in nekakšen preizkusni kamen na poti režijskega branja, stopa na tržaški oder po skoraj dvajsetletju ter z izjemno izrazno močjo, ki jo izžareva gledališki ansambel SSG v videnju režiserja **Borisa Kobala**.

Predstava je pravi poklon, nekakšen hommage ob štiridesetletnici gledališkega dela igralko **Mire Sardočeve**. Kraljica češnjevega vrta je njena **Ranjevska Ljubov Andrejevna**, zrela in šarmantna posestnica, ki se iz Pariza, od ljubimca in šampanjca, zaradi vse večjih dolgov vrne na domače posestvo, da bi odločila tudi o usodi nekdanj cvetočega češnjevega vrta. **Sardočeva** je z mojstrsko igro osvetlila subtilne značajske nianse te junakinje (isto vlogo je odigrala tudi v Korunovi postavitvi Češnjevega vrta v gledališki sezoni SSG 1973/74). Razeženost ob oživljanju mladostnih spominov se je zdaj spremenila v ognjevitost vitalne ženske, zdaj v ljubečo skrbnost in odločnost matere, pa tudi v radodarnost nekdanj bogate gospodarice, ki kljub finančni stiski najde cekin za mimoidočega popotnika.

Še posebno plastični so bili dialogi **Ranjevske Andrejevne** z bratom **Gajevom** (v interpretaciji **Adrijana Rustje**) in pa s študentom **Trofimovom**, v katerega se je odlično vživel **Alojz Svete**. Ranjevska se ne more iztrgati preteklosti ter v vizijah podživlja svoje srečno otroštvo z nastopom male deklice **Vesne Hrovatinove**, ki jo je režiser domiselno uvedel tako, da jo je skrtil v masovno črno omaro, simbol brezskrbnega otroštva.

Češnjev vrt je podoba raja, ki ga ni več, je podoba cvetoče preteklosti, ki odмира. Z odkupom življenjsko prekaljenega trgovca **Lopahina (Vladimirja Jurca)** se ne samo za Ranjevsko, marveč tudi za vse njeno sorodstvo in služinčad sklene neko obdobje, začne se novo življenje. Namesto dolgočasja in praznih malomeščanskih pogovorov, intelektualizirani

ranja in brezdelnega pričakovanja se odstira dotlej nepoznani svet dela, poslov in zavzetosti za drugačno, boljše in aktivnejšo prihodnost.

Zato nasmeh na ustnicah mnogih, ki zapuščajo češnjev vrt. Še najbolj pa je pristen nasmeh hčerke **Anje** v interpretaciji **Maje Blagovičeve**. Šibka, bleda in duhovno razrvana, željna ljubezni in življenja, po katerih kopri, naposled sname trpko masko brezobličnosti in se poda novemu življenju naproti.

Provincialni gizdalin, nekdanji lakaj **Jaša (Tone Gogala)** vidi v novem življenju možnost novih užtkov. Guvernanta **Šarlota Ivanovna**, ki jo je z govorno napako prepričljivo upodobila **Lidija Kozlovičeva**, vidi v spremembah perspektivnost nove zaposlitve v mestu.

V Kobalovi režiji stopa v ospredje ubranost igralskega ansambla. Nekakšna množična dimenzija usodne uklenjenosti in nazadnje sprostivne nastopajočih, katerih odločitve se usodno prepletajo s potjo glavne junakinje, je izstopala v zadnjih prizorih, ko se dogajanje obarva rahlo komično, in pa v plesnih vložkih koreografa **Janeza Mejača**. Predstavo so oblikovali še **Lučka Počkarjeva** kot

delavna rejenka **Varja**, **Stojan Colja** kot z dolgovi obloženi posestnik **Simionov-Piščik**, **Gojmir Lešnjak** kot zaletavi pisar, **Minu Kjudrova** kot zaskrbljena hišna **Dunjaša**, **Alojz Milič** kot naključni popotnik. Zlasti je uspela figura slabotnega in majavega lakaja **Firsa**, s katero je **Anton Petje** poudarjal ključne momente predstave.

Ta je v nasprotju z uprizoritvami Čehova, ki smo jih vajeni, učinkovala dokaj dinamično, mestoma celo humorno, prav zato pa tudi izvirno. Pomembno vlogo sta pri tem imela tako scenografka **Meta Hočvarjeva** kot tudi avtor glasbe **Zoran Predin**. Z uspavanko v svet otroštva in igrač — konjička, stajice, zibelke in lesenega vlakca, nato s pesmijo kitare ali mandoline v svet električnih drogov, žic in gumijastih koles, v svet, kjer dekleta in ženske zanjajo o ljubezni. V ozadju večkrat projekcija cvetočega vrta in soj spreminjajočih se luči. V ta prostor je kostumografka **Bianka Adžić Ursulov** postavila zelo raznoliko oblikovane kostume. Nedvomno pa so k dinamičnosti uprizoritve prispevale nekatere scenske inovacije (npr. gibljivi panoji, igra z zmaji na vrvcih, nekakšno zakoličenje prodanega posestva, sklepno ponavljajoče se zapiranje in odpiranje kovčkov).

Skratka, vabljev Češnjev vrt, ki je nanovo prijetno zadišal.

Majda Artač Sturman

Nova številka »Mladike«

V začetku tega tedna je redno izšla najnovejša številka mesečnika »Mladika«, ki ga izdaja Slovenska prosveta iz Trsta. Uvodnik je tokrat posvečen volitvam v Sloveniji, prvim po osamosvojitvi države in na podlagi nove ustave. Avtor zapisa analizira sedanje stanje v matici in izraža željo, da bi slovenski volivci 6. decembra pravilno in svobodno izbirali stranke in kandidate, tiste, ki jim zares gre za skupno dobro.

V glavnem najdemo v »Mladiki« stalne rubrike, ki so jih bralci revije že vajeni. Prof. Zora Tavčar je tokrat napravila intervju z znanstveni-

co Branko Sušnik, ki živi v Paragvaju. Gre za etnologinjo svetovnega formata; rojena je bila v Sloveniji, leta 1947 je odšla v Argentino, nato pa jo je pot zanesla v Paragvaj. Napisala je številne knjige in raziskave z družbeno-antropološko vsebino.

O skladatelju Mariju Kogoju ob obletnici je nekaj misli napisal Tomaž Simčič, zadnja številka »Mladike« pa objavlja tudi nekaj kvalitetnih literarnih prispevkov. Med avtorji so: Vladimir Kos, Bruna Pertot in Ksenija Bucik. Vsebinsko bogata je tudi mladinska priloga revije »Rast«, katere uvodnik je posvečen tragičnim dogodkom na Balkanu.

V rubriki »Naš včerajšnji svet«, ki jo piše Saša Martelanc, najdemo nekaj dragocenih podatkov o »Slovenski misli«, glasilu Slovenskega kulturnega kluba iz Trsta, ki je prvič izšlo pred 35 leti. Čeprav ni imelo dolgega življenja, je vseeno pomembno zato, ker so mladi pisci na straneh tega svojega glasila že takrat izrazili željo po osamosvojitvi slovenske države.

h.j.

Zdravnik svetuje

Alkohol in nosečnost (3)

Kot specialist ginekolog odsvetujem uživanje kakršnekoli alkoholne pijače v nosečnosti, ne glede na količino. Alkohol, ki ga mati spi-je, gre najprej v njeno kri, od tam pa skozi posteljico (placento) v kri otroka. Otrok je na tak način pijan v maternici še pred svojim rojstvom. Še nerojeni otrok je praktično brez obrambe proti temu strupu, ki mu kvari najbolj občutljive celice, kot so npr. možganske. V zarodku se celice razmnožujejo zelo

Dr. EDI KOŠUTA

hitro in so zato zelo občutljive; nastajajo novi organi. Prav zaradi tega je alkohol še toliko bolj škodljiv, saj obstaja resna nevarnost, da pride do zelo težkih okvar organizma. Zato nas prav nič ne čudi, če so spontani splavi med nosečnicami, ki uživajo alkohol, dvakrat bolj pogosti kot pri normalnih ženskah. Isto velja za umrljivost otrok v prvem letu življenja. Če mati med nosečnostjo pije alkohol, zarodek raste bolj počasi, zato je otrok ob rojstvu manjši in se tudi kasneje razvija bolj počasi kot sovrstniki. Ob rojstvu sta umski in telesni razvoj teh otrok nezadostna in lahko zasledimo okvare živčevja, npr. otrok se trese in se ne more pravilno gibati. Tak otrok ima lahko nepravilno razvit obraz, lobanjo, oči. Koža na dlaneh ima nenormalne gube. Zelo pogoste so prirojene okvare sklepov (npr. izpahnjeni kolk), srca, spolovil, ušes, kože in možganov. Slednje so zelo dobro razvidne, če otroku naredimo elektroencefalogram. S časom postaja vedno bolj očitna umska zaostalost teh otrok. Ti znaki se ne pojavijo vedno v enaki meri in tudi niso vedno enako hudi. Večja je bila količina alkohola, ki ga je mati spila med nosečnostjo, hujše so te okvare in več jih je.

Gotovo se boste vprašali, ali obstaja »varna« količina piva, vina ali žgane pijače, ki jo lahko nosečnica spi-je, ne da bi škodovala otroku. Kot ginekolog vam lahko rečem samo, da je alkohol med nosečnostjo zelo škodljiv. Čim manj ga spijete, toliko manj škodujete novemu življenju, ki raste v vas. Odpovedati se vsaki alkoholni pijači za 9 mesecev pa je navsezadnje očiščenje telesa, ki vam vsekakor zelo koristi.

V Galeriji Tržaške knjigarne se je v četrtek, 27. t.m., zbralo veliko številno obiskovalcev, ki so prisostvovali odprtju razstave olj, akvarelov in gvašev **Jožeta Cesarja** in predstaviti pesnika **Juana Octavia Prenza**, profesorja španskega jezika na tržaški univerzi in dobitnika najpomembnejše nagrade za špansko pišoče avtorje — »Casa de las Americas«.

Ravnatelj galerije **Franko Vecchiet** se je uvodoma zahvalil sinovoma in ženi **Jožeta Cesarja**, ki so omogočili to razstavo. O pokojnem likovnem umetniku je spregovoril tudi prof. **Giulio Montenero**. Besedo je nato prevzel **Marko Kravos**, ki je občinstvu predstavil argentinskega pesnika **Prenza**. Sledile so recitacije poezij v španščini in slovenščini.

Jože Cesar: cinije (akvarel)

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

vabi na

ZBOROVSKO REVIJU

v nedeljo, 6. decembra 1992, ob 16. uri
v Kulturnem domu v Trstu.

NAŠA DRUŠTVA **Folklorna skupina »Stu ledi« iz Trsta**

V začetku leta 1973 se je v slovenskem Dijaškem domu v Trstu začela zbirati skupinica plesalcev in godcev, navdušenih za ljudsko izročilo. Iz tega se je razvila izredno bogata kulturna dejavnost; skupina »Stu ledi« šteje danes približno 60 članov, pripravila pa je nešteto folklornih plesov, predvsem tistih z našega področja, Furlanije, Slovenije ter slovenske in hrvaške Istre. Danes ima za sabo že veliko nastopov, uspehov, priznanj, kaseto z naslovom »Da pa nacò«, ki so jo posnele pevke skupine ter knjigo »Deklica, podaj roko« (izšla leta 1985 pri Založništvu tržaškega tiska). Zelo pomembna je za »Stu ledi« tudi raziskovalna dejavnost. Veliko spletov raznih ljudskih plesov namreč sloni na gradivu, ki so ga zbrali posamezni

člani te znane folklorne skupine. Prihodnje leto bodo plesalci in godci »Stu ledi« praznovali 20. obletnico. Na to proslavitev se že dalj časa resno pripravljajo. Prireditev bo posvečena Nadji Kriščak, eni najpomembnejših pobudnic za to dejavnost, ki je nepričakovano umrla v letošnjem letu.

V okviru »Stu ledi« deluje tudi ženska skupina, ki je nastala leta 1978. Od takrat nastopa tudi velikokrat sama in se udeležuje pomembnih pevskih ali folklornih prireditev — danes sodi med najkvalitetnejše skupine, ki izvajajo izključno ljudske pesmi. Vodi jo Tatjana Blokar.

Slovenska folklorna skupina iz Trsta že več let uspešno sodeluje tudi s tržaško skupino Roobin Hood folk club in z Duom Piscaci s Koprškega. Doslej so plesalci »Stu ledi« pripravili več spletov tržaških, istrskih, gorenjskih, štajerskih, belokranjskih in furlanskih plesov, prikazali so tudi beneški pustni tek »blumarjev«, ki so po starem ljudskem verovanju na pustni torek z zvonce odganjali zle duhove in klicali pomlad, pa tudi nekaj plesov jugoslovanskih narodov. Pripravili so slavonska, dekliška muslimanska in srbska kola.

Folklorna skupina »Stu ledi« je »odrasla«; večina njenih članov ima čez 40 let, čeprav v njej sodeluje tudi nekaj mladih. Predsednik je Marjan Spetič, podpredsednik Boris Rapotec, tajnica je Laura Cunja, blagajnik Mirjam Brajkovič, umetniški vodje so Breda

Pahor, Stojan Petaros in Peter Suhadolc, v odboru pa so še Franc Starec, Devan Cesar in Bojana Vatovec, ki nam je posredovala podatke o delovanju.

Za folklorno skupino so seveda izrednega pomena narodne noše. Za to skrbita Franka Slavec in Rafaela Sgubin. Dragocenih noš ima skupina toliko, da ima zaradi tega tudi težave z garderobo. Trenutno so noše shranjene v zasilnih prostorih, člani skupine pa vadijo v Dijaškem domu. Skupina »Stu ledi« ima tržaške narodne noše — med temi je tudi precej originalnih — istrske, furlanske, gorenjske, štajerske, trentarske in muslimanske (ženske), v pripravi pa so še rezijanske in noše iz hrvaške Istre. Ves ta »zaklad« stalno dopolnjujejo iz izpopolnjujejo.

S svojim bogatim sporedom je skupina »Stu ledi« nastopala že vsepovsod, večinoma na Tržaškem in Goriškem. Pred leti so imeli plesalci in godci tudi daljšo turnejo po Sardiniji, udeležili so se raznih folklornih festivalov — na primer v Zagrebu ali v Beltincih (Prekmurje) — in dobili tudi priznanja. Veliko nastopajo na raznih slovenskih praznikih pa tudi pred italijanskim dočinstvom.

Ves trud prihodnjih mesecev bo namenjen proslavi ob 20-letnici nastanka skupine »Stu ledi«, je povedala Bojana Vatovec. Gre namreč za zelo zahtevno nalogo. Predstava, ki jo želijo pripraviti za to priložnost, mora biti scensko zanimiva, nova in ne sme biti samo neka revija raznih plesov. Dela je torej zelo veliko, vendar ni dvoma, da bodo vodje in člani skupine vse dobro izpeljali, saj so začeli na to misliti dovolj zgodaj in so to svojo nalogo vzeli tudi zelo resno. (hj)

POPRAVEK:

V prvem nadaljevanju podlistka Borisa Možina je bila pomotoma izpuščena ena vrsta v zadnjem stavku drugega odstavka. Pravilno se stavek glasi takole: »... Na naš sedež so večkrat prihajali s Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora (PNOC) dr. Jože Vilfan, Aleš Bebler, Julij Beltram, Polde Krese — Jošt, Janez Stanovnik, Boris Kreigher in šaljivi ter dovtipni, duhoviti dr. Bogdan Breclj, pa tudi še drugi visoki gostje.«

Tudi v šestem odstavku je ponagajal skrat. Avtor piše o IX. (in ne o XI.) korpusu.

Nekaj članov folklorne skupine »Stu ledi« med plesom (foto D. Križmančič)

Boris Možina

Od Črnomlja do Gorice v Kmečko banko (2)

Naša baza je zaživela, pošiljke nabranega denarja smo kot podružnica Denarnega zavoda na zahodu redno odpremljali, saj je zadnje dni pred koncem vojne samo naša baza še v redu delovala. Na Humu je postalo nevarno, zato smo prepustili bunker Janežiču, Valerija se je zadrževala večinoma doma, jaz pa tudi na Oslavju in okolici podnevi — ponoči in navadno pri Gravnerju ob cesti, tam, kjer je Filibert Benedetič dobil po vojni svojo ženo. Po večerji sva z gospodarjem Gravnerjem vzela vsak svojo plahto ter dol, globoko pod hišo v vinogradu prespala. Dne 3. maja so Kozaki zapustili most na Soči, z daljnogledom sem opazoval od spomenika na Oslavju alpine na mostu. Opazili so me in — »švrk«, mimo mojega desnega ušesa je švignila krogla alpinskega ostrostrelca. Ponovilo se je še pet strelcev, potem ko sem bliskovito zdrknil podolgem na tla. »No, ta je pa lepa, tak prijazen pozdrav in prav na koncu vojne«, sem si mislil ter se prevalil v varno zavetje. Naslednjega dne 4. maja so se tudi alpini pobrali od mosta. Znašel sem se v Gorici — joj, kakšno veselje, srečni obrazi, sama slovenska govornica, pesem navdušenje, a jaz sem moral še v Trst »knogam«, kot večni popotnik. Javil sem se naši oblasti v Banco d'Italia v Trstu. Dr. Boris Puc je zasedel sodišče, posodil mi je šoferja z avtom in sem 10. maja 1945 šel domov v Ljubljano k družini. Žena in mama sta me že odpisali, vsi so se še javili, o meni pa nobenih vesti. Kako lepo je bilo po dolgem času doma — zvečer pa sem bil spet v Trstu.

Zdelo se mi je, da nas je v tej banki preveč, zato sem namignil Kersniču, naj mi da dekret, da bi postavil podružnico Denarnega zavoda v Gorici. Pobuda se mu je zdela pametna, šel sem v Gorico in do 6. junija vse pripravil, da smo dne 17. julija 1945 odprli v Trgovskem domu v pritličju podružnico Denarnega zavoda za Slovenijo. Med dvema izložbenima oknomoma je bil velik napis — dvojezičen: Denarni zavod Slovenije — podružnica Gorica.

Od začetka so bili v tej podružnici upravnik Boris Možina, blagajnik Franc Gravner, knjigovodja Jože Peric in Valerija Figelj, 2. avgusta je nastopil dr. Ivan Lasič in 20. avgusta Miloš Pečenko. Kmalu potem sem ustanovil podružnico v Tolminu in postavil za ravnatelja Petra Birso, ki je kasneje preselil podružnico v Šempeter pri Gorici. Polkovnik Zavezniške vojaške uprave v Trstu Alfred Bowman je dne 27. oktobra 1945 v Trstu ukinil Denarni zavod Slovenije. Goriška podružnica zavoda je dobro delovala, kmalu pa je ZVU uvedla italijansko zakonodajo, zato je angleška policija naredila preiskavo v bančnih prostorih v Trgovskem domu. K sreči smo pravočasno odnesli in skrili denar in knjige. Mene so zaprli za pet dni.

Že v prvi polovici oktobra 1945 sem predvideval, da gremo z našo podružnico Denarnega zavoda h koncu. Italijanske nacionaliste je izzival velik, bleščeči slovenski napis na Trgovskem domu. To me je skrbelo in sem začel razmišljati. Gorico sem poznal še iz mladih študentovskih let, ponosen sem bil na naš kulturni dom — Trgovski dom. Vedel sem, da so napredni Slovenci leta 1909 ustanovili Kmetijsko društvo za Goriško. Med temi je bil tudi moj oče Anton Možina, pa še Tone Štrekelj, Peter Pavel Leban, Ivan Sannig, Ignac Kovač, Maks Ličen, dr. Franko in še vrsta takih mož. Iz te pobude se je rodila že isto leto Kmečka banka. Kmalu potem sem poiskal v Štandrežu Ivana Rijavca, ki je imel v varstvu spečo Kmečko banko, ki je imela svoj sedež v Ulici Morelli 20. Rad je sprejel mojo ponudbo, da oživimo

Ko človek piše...

No, včasih tudi Novi list. Dobro, prihajam tudi dol, tu imam starše, obiščem mamo in očeta, sestro, se zatopim v mesto, med ulice, poslušam njegov direndaj in te Tržačane, preberem kakšen neumen napis na zidovih, si mislim svoje, grem do morja, po Molu Audace gor in dol, mimo golobov na piazza Unità, si mislim, kako dober je Samo Pahor, ki jim stri (unim tam, ki jih je sicer kot golobov!) zgubljeni živce, pokukam v antikvariat, se spet malo zatopim in grem potem počasi gor proti Svetemu Justu, kjer imam parkiran avtomobil. Tako, to je moj Trst. Zelo navaden. Cenim pa vse, ki se z njim zares ukvarja.

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič

SKRD JADRO prireja v petek, 4. decembra, ob 18.30 tradicionalno veselo miklavževanje, ki bo v občinski dvorani v Selcah. Sodelovali bodo otroci iz vrtca, šole in mladinske dramske skupine PD Podgora z igrico »V miklavževi delavnici«.

Jadralka Arianna Bogatec je prejšnji teden na Bledu prejela pomembno priznanje za zamejske športnike — Bloudkovo nagrado. Letos je bilo podeljenih 7 nagrad in 20 plaket. Arianna Bogatec, ki ima za sabo že številne zmage in se je med drugim dobro izkazala tudi na zadnjih olimpijskih igrah v Barceloni, je članica jadralskega kluba »Čupa«.

NOVICE

Zveza slovenskih kulturnih društev iz Gorice je v sodelovanju s kulturnimi krožki v Gorico priseljenih prebivalcev iz južnih italijanskih dežel priredila v soboto, 28. novembra, večer »Združeni za Unicef«. Slovensko kulturo so na tem pomembnem srečanju, ki je potekalo v veliki dvorani UGG v Ull. Rismondo, zastopali mladi godbeniki pihalnega orkestra »Kras« iz Doberdoba ter pevska skupina »Sovodenska dekleta«. Pomembno vlogo je na tem večeru imel tudi ansambel »Mozaik 5«, v katerem igrajo trije Slovenci, Furlan in priseljenc iz Apulije.

Umrl duhovnik Stanko Premrl

V 77. letu starosti je v soboto zvečer, 28. novembra, v goriški bolnišnici po dolgi bolezni umrl g. Stanko Premrl, ki je bil na Goriškem znan in priljubljen. Kot župnik je služboval v Bukovici, Gorici, Podgori, Štmaru in nato v Pevmi, kjer je ostal do upokojitve. Bil je tudi katehet v slovenskih osnovnih in nižjih srednjih šolah.

Pokojnik se je rodil leta 1915 v Vipavi, v duhovnika pa je bil posvečen maja leta 1942. Pogreb je bil v torek, 8. decembra, v goriški stolnici, krsto pa so nato prenesli v rodno Vipavo.

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem. V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik. Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat.
je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

Pred natanko 30 leti je bil v Zgoniku ustanovljen Športni krožek »Kras«. To obletnico so v petek, 27. novembra, proslavili z doživeto slovesnostjo. Slavnostna govornica je bila predsednica Sonja Milič.

beri - širi - podpiraj
NOVI LIST
tednik
slovenske manjšine

V Prosvetnem domu na Opčinah je bil v petek, 27. t.m., glasbeno-literarni večer, ki sta ga priredila SKD Tabor in Knjižnica P. Tomažič in tovariši. Umetniško srečanje sta oblikovali pesnica Neža Maurer, znana avtorica številnih ljubezenskih in otroških poezij, ter slikarka Stana Sluga Pudobska, ki je dala na ogled svoje akvarele. Umetnici sta se že večkrat predstavili skupaj s poezijo in sliko, ki pesem ilustrira, in sta povsod nalezli na veliko zanimanje. Tako je bilo tudi na Opčinah. Pesnico Maurerjevo je občinstvu predstavil Denis Poniž, njene pesmi so recitirali domači avtorji, na klavir pa je igrala Katja Granier.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

in razširimo delovanje te banke, da postane on ravnatelj tega zavoda. Pokazal mi je sedež banke v Ulici Morelli; majhna soba v pritličju, natrpana s pohištvo, »okrašena« s pajčevinami, na mizi star avstrijski pisalni stroj, majhna blagajna, knjige in blagajne pa v najlepšem redu. Bilance zadnji treh let pasivne z okoli deset tisoč lir letno, zadnja bilanca za leto 1944 je izkazala 193.000 lir prometa z izgubo okoli deset tisoč lir. Priletni simpatični Ivan Rijavec se je tisti dan kar pomladil od zadovoljstva.

Potrebni so bili novi prostori in dal nam jih je trgovec Moncaro — Beneški Slovenec v svoji hiši v Ulici Carducci. Kmalu je bilo vse nared. Lojze Prinčič je šel z mano v Ljubljano, tam so mu dali lepo, veliko in težko bančno blagajno in opremo. Vse to je Lojze privlekel iz Ljubljane zastonj. Prostori so bili tako urejeni in opremljeni. Na pročelju lep dvojezični napis: Kmečka banka — Banca agricola. Novembra 1945 se je začelo z delom — odbor je bil isti, ravnatelj Ivan Rijavec, podravnatelj Boris Možina, uslužbenci Franc Gravner iz Gorice, blagajnik, Leopold Pelicon iz Gabrij, knjigovodja, Valerija Figelj z Oslavja, Lojze Prinčič, diplomirani pravnik iz Šmartna v Brdih, Milena Jezeršek (prišla s Prinčičem), uradnica, dr. Ivan Lasič v Brij, Miloš Pečenko iz Brij, uradnik, Zdravko Makovec iz Brij (prišel v angleški vojaški uniformi kot prekomorec), Viktor Čebren, prav tako iz Brij in šofer Oblak — Nuvolari. Vse sem sam suvereno sprejel, tako kot so prihajali, v službo, brez formalnosti — kar po domače; tako tudi prej pri Denarnem zavodu. Trije mladi Brejci — dva z »brejsko univerzo« — in tretji tudi kot uradnik, vsi so se uveljavili. Zdravko Makovec se je pozneje s tečaji in študijem v Ljubljani dokopal do vodilnega mesta pri Slovenijalesu — Indules v Trstu. Peter Birsa, brat advokata dr. Karla Birse, po očetu tudi Brejc, je ostal ravnatelj pri Denarnem zavodu v Gorici, prav tako Tone Malnaršič v Tolminu — vse je držalo, kot sem jaz postavil.

Neutrudni Rijavec je bil v dobrih odnosih z ravnateljem Banco d'Italia. Kmečko banko, staro obrtno posojilnico, je s tem ravnateljem in sporazumno z ZVU dopolnil statut Kmečke banke in jo spremenil v pravo banko. Začetek ni bil prav lahek. Črtali smo večino članov, mnogi so pomrli, mnogi so bili s področja cone B, ki je bila pod jugoslovansko upravo. Izstopilo je praktično 900 članov, na novo pa smo jih pridobili 60. Ob koncu leta je imela Kmečka banka 100 članov, promet pa je neverjetno rasel. V tem letu smo dosegli skupni promet okoli 965 milijonov lir, kar 30 krat več kot leta 1945 ali 500 krat več kot v letu 1944. V lepih prostorih v Ulici Carducci je teklo življenje mirno naprej, moji sodelavci so bili z mano zadovoljni, promet je naraščal in izgledi so bili obetavni. Nekatere je motil slovenski napis na pročelju in so ga razbili, postavili smo novega, potem pa so nas pustili pri miru.

Tu v Moncarovi hiši je banka delovala od 1946 do 1953, a jaz sem po 16 mesecih, leta 1947 zapustil Gorico, ker nisem hotel počakati Italijanov. Moji sodelavci so bili neprijetno presenečeni in nekateri bi šli najraje z mano.

Prostori v Ulici Carducci so postajali premajhni, zato se je banka preselila v nove, bolj udobne in ustrezne prostore v Ulici Morelli. Promet je stalno naraščal in po 25 letih najdemo Kmečko banko na Korzu Verdi 51 v svoji lastni hiši. Za Rijavcem je prišel Vladimir Baša, zdaj je ravnatelj Borut Leban, predsednik pa moj prijatelj Ksaverij Leban, ki ima za to banko dolgoletne, neminljive zasluge. Kmečka banka kot taka — »rurale« — v središču mesta, je danes po prometu in visokem številu nameščenec vodilna na goriško-videmskem področju in smo Slovenci lahko ponosni nanjo.

»I če bi otec naš ne bil zagrešil« (Brižinski spomeniki) i ledeno mrzle reke Bače in bistre Soče ne ukrotil... kje Kmečka Banka bi danes svoj sedež imela... (Konec)